

Краткий обзор изменений в валютное законодательство, введенных Национальным банком Украины

Недавно, а именно с 12 октября 2008 года, вступило в силу постановление Правления Национального банка Украины (далее – НБУ) от 28.07.08 г. № 216 «Об утверждении Положения о порядке исполнения банками документов на перевод, принудительное списание и арест денежных средств в иностранных валютах и банковских металлов и изменений в некоторые нормативно-правовые акты Национального банка Украины» (далее – Постановление № 216)*. Кроме того, в соответствии с письмом НБУ от 25.09.08 г. № 13-210/4231-12991 с 27 октября 2008 года вступит в силу постановление НБУ от 25.09.08 г. № 294 «О внесении изменений в постановление Правления Национального банка Украины от 03 сентября 2004 года № 363» (далее – Постановление № 294). В этой статье мы рассмотрим основные, по нашему мнению, нововведения НБУ в законодательство Украины, регулирующие валютные вопросы.

Постановление № 216

Постановлением № 216 было **осуществлено следующее**:

а) утверждено Положение о порядке исполнения банками документов на перевод, принудительное списание и арест денежных средств в иностранных валютах и банковских металлов;

б) внесены изменения в Положение о порядке и условиях торговли иностранной валютой, утвержденное постановлением Правления НБУ от 10.08.05 г. № 281 (далее – Постановление № 281);

в) признано недействительным постановление Правления НБУ от 05.03.03 г. № 82 «Об утверждении Положения об оформлении и исполнении документов на перечисление, зачисление, покупку и продажу иностранной валюты или банковских металлов», с изменениями к нему, а также

г) признано недействительным постановление Правления НБУ от 03.12.03 г. № 515 «Об утверждении Положения об приостановлении операций, аресте и принудительном списании средств в иностранных валютах и банковских металлов и внесении изменений в некоторые нормативно-правовые акты Национального банка Украины».

В Постановлении № 216 более подробно прописан порядок исполнения банками платежных поручений

в иностранной валюте, принудительного списания и ареста денежных средств и банковских металлов, который ранее определялся нормативными актами НБУ, указанными в пунктах в) и г) выше.

Отдельно следует обратить внимание на то, что наконец НБУ юридически закрепил право банка на применение договорного списания денежных в иностранной или национальной валюте либо банковских металлов со счетов плательщика, как в пользу уполномоченного банка, обслуживаемого его, так и в пользу третьих лиц (п. 1.5 Постановления № 216).

Изменения в Постановление № 281

Постановление № 281 регулирует порядок и условия торговли иностранной валютой на межбанковском валютном рынке Украины и на международных валютных рынках. Именно этот документ определяет, какие документы и в каких случаях необходимы для покупки и перечисления иностранной валюты, процедуру перечисления иностранной валюты, требования к заявлениям о покупке валюты и порядок их исполнения и т.п.

Основные изменения, внесенные НБУ, следующие:

1) НБУ запретил субъектам рынка (под «субъектами рынка» в этой статье понимаются банки и финансовые учреждения, получившие генеральную лицензию на осуществление валютных операций (письменное разрешение НБУ на осуществление операций с валютными ценностями), которая дает право на торговлю иностранной валютой) осуществлять операции в иностранной валюте с другими производными финансовыми инструментами, базовым активом которых являются валютные ценности, курсы валют, процентные ставки, индексы, кроме случаев, предусмотренных нормативно-правовыми актами НБУ. Ранее существовал только запрет на проведение операции с валютными деривативами (*Справочно: под «валютным деривативом» для целей Постановления № 281 понимают стандартный документ, удостоверяющий право и/или обязательство купить, продать и/или обменять иностранную валюту на определенных в настоящем документе условиях в будущем*).

2) НБУ наконец четко указал, что одинаковые правила покупки валюты применяются, как к кредитным договорам, так и к договорам займа.

* Текст данного нормативного документа будет опубликован в следующем выпуске газеты «Адвокат Бухгалтера».

3) Резидентам запрещено покупать иностранную валюту с целью выполнения обязательств за нерезидента-должника в случае перевода долга по кредитному договору (договору займа). В то же время резиденты могут выполнять такие обязательства за счет собственных (не купленных, не привлеченных в форме кредита) средств в иностранной валюте.

4) Отныне предусмотрено, что не только субъект рынка может быть поручителем (в случае банка – гарантом) за должника перед субъектом рынка по кредитному договору, который предусматривает выполнение обязательств в иностранной валюте, или перед нерезидентом по внешнеэкономическому договору. Таким образом, поручителем может быть и другое лицо, в то же время НБУ запретил таким другим лицам (то есть не субъектам рынка) покупать валюту для выполнения своих обязательств в качестве поручителя. Вместе с тем, такие лица имеют право использовать собственную (не купленную, не привлеченную в форме кредита) иностранную валюту. В свою очередь субъекты рынка, если они выступают в качестве гаранта (поручителя), имеют право покупать валюту для выполнения своих обязательств.

Обращаем внимание, что перечисление средств в таком случае осуществляется субъектом рынка только в случае представления ему документов, подтверждающих фактическое невыполнение должником обязательств, по которым резидент является гарантом (поручителем).

5) Отныне, если субъект рынка выполняет свои обязательства в качестве гаранта (поручителя) резидента и выплачивает кредитору сумму в иностранной валюте, резидент-должник не имеет право покупать, обменивать иностранную валюту с целью возмещения гаранту (поручителю) перечисленных им кредитору средств.

Кроме того, резидент не имеет право покупать иностранную валюту с целью размещения денежного обеспечения (покрытия) для выполнения обязательств, обеспеченных гарантией, договором поручительства. Таким образом, резидент должен использовать или собственные средства, или договариваться с банком об использовании гривни (по приемлемому для банка курсу) в качестве покрытия (обеспечение) для гарантии.

6) Наконец НБУ установил порядок покупки валюты для кредитора-нерезидента в случае продажи предмета залога за украинскую валюту. Для этого кредитор-нерезидент должен заключить договор поручения с резидентом-поверенным о реализации заложенного имущества. Последний, в случае невыполнения резидентом-должником своих обязательств, имеет право продать заложенное имущество за украинскую

валюту, купить и перечислить кредитору за границу иностранную валюту на основании следующих документов:

- договора залога;
- копии регистрационного свидетельства (индивидуальной лицензии) с отметкой банка, обслуживающего кредит, об объеме фактически полученного резидентом-должником кредита и состоянии погашения задолженности по кредиту;
- оригинала или копии кредитного договора (договора ссуды);
- оригинала договора поручения, заключенного между нерезидентом-кредитором (доверителем) и резидентом-поверенным, о реализации заложенного имущества;
- оригиналов или удостоверенных нотариально копий документов, подтверждающих реализацию предмета залога для удовлетворения требований нерезидента-кредитора, который является залогодержателем (решение суда об обращении взыскания на предмет залога, письменное уведомление кредитора о нарушении обеспеченного залогом обязательства, договор о купле-продаже предмета залога, других документов, подтверждающих реализацию предмета залога).

7) Введены дополнительные ограничения при покупке, обмене иностранной валюты с целью возврата иностранных инвестиций, а также доходов, прибылей, других средств, полученных от инвестиционной деятельности в Украине по портфельным инвестициям (кроме операций с облигациями внутреннего государственного займа). Отныне покупка иностранной валюты в таких случаях должна осуществляться в объеме, не превышающем рыночную стоимость ценных бумаг в соответствии с отчетом об оценке (акта оценки) рыночной стоимости ценных бумаг или официального уведомления о листинге ценных бумаг.

8) Банкам запретили покупать, обменивать иностранную валюту с целью формирования резервов под задолженность в иностранной валюте для возмещения возможных потерь по кредитным операциями на основании расчета банка.

9) Был добавлен целый раздел относительно оформления и представления клиентами в уполномоченные банки заявлений о покупке иностранной валюты или банковских металлов и заявлений о продаже иностранной валюты или банковских металлов и их исполнения. Ранее такие вопросы регулировались постановлением Правления НБУ от 05.03.03 г. № 82 «Об утверждении Положения об оформлении и исполнении документов на перечисление, зачисление, покупку и продажу иностранной валюты или банковских металлов».

Постановление № 294

В соответствии с постановлением Правления НБУ от 03.08.04 г. № 363 «Об установлении процентных ставок по внешним займам резидентов» (далее – Постановление № 363) были определены такие максимальные размеры процентных ставок (с учетом комиссий, неустойки и других сборов, установленных соответствующими договорами) для краткосрочных, среднесрочных и долгосрочных займов, по которым резиденты должны осуществлять внешние займы в виде кредитов, займов в иностранной валюте 1-й группы Классификатора иностранных валют и банковских металлов:

для фиксированной процентной ставки:

- со сроками займов до 1 года - не выше 9,8 % годовых;
- со сроками займов от 1 до 3 лет - не выше 10 % годовых;
- со сроками займов свыше 3 лет - не выше 11 % годовых;

для плавающей процентной ставки:

- ставка LIBOR для трехмесячных депозитов в долларах США плюс 750 базисных пунктов.

Обращаем внимание, что Постановление № 363 не было зарегистрировано в Министерстве юстиции Украины, потому вопрос о обязательности его выполнения был и является спорным, в то же время именно указанные выше ставки применялись НБУ во время регистрации кредитов (займов) от нерезидентов.

С 27 октября 2008 г. в Постановление № 363 будут внесены изменения, предусмотренные Постановлением № 294, согласно которому п. 1 Постановления № 363 излагается в следующей редакции:

«1. Учитывая стоимость займов на международных финансовых рынках, установить максимальный размер процентной ставки (с учетом комиссий, неустойки и других сборов, установленных соответствующими договорами) для краткосрочных внешних займов (со сроками займов, не превышающих 1 год), по которым резиденты должны осу-

ществлять внешние займы в виде кредитов, займов в иностранной валюте 1-й группы Классификатора иностранных валют и банковских металлов, утвержденного постановлением Правления Национального банка Украины от 04.02.98 г. № 34 (в редакции постановления Правления Национального банка Украины от 02.10.02 г. № 378, зарегистрированного в Министерстве юстиции Украины 24.10.02 г. под № 841/7129 (с изменениями) (далее - Классификатор), не выше 11 % годовых».

Таким образом, НБУ сделал **два нововведения:**

во-первых, к кредитам (займам) в иностранной валюте 1-й группы Классификатора иностранных валют и банковских металлов на срок, превышающий один год, ограничения относительно процентной ставки не применяются;

а во-вторых, для кредитов (займов) в иностранной валюте 1-й группы Классификатора иностранных валют и банковских металлов на срок, не превышающий один год, независимо от типа процентной ставки, максимальная процентная ставка составляет 11 % годовых.

Вышеуказанный вывод подтвержден также в письме НБУ от 10.10.08 г. № 13-210/4479-13703. Кроме того, в этом письме НБУ отметил, что наличие в долгосрочном договоре положения о непревышении размера выплат за пользование кредитом размера выплат по максимальной процентной ставке не является обязательным условием для регистрации НБУ таких договоров. Соответственно, в уведомлении о договоре, который подается резидентом-заемщиком в территориальное управление НБУ для регистрации долгосрочного договора, положения, касаемые определения максимального размера процентной ставки, не заполняются.

Николай ДОЛЕНКО
партнер ЮК «КПД КОНСАЛТИНГ»

Уроки мастерства:

г. Днепропетровск

23 октября - «Спорные вопросы признания валовых расходов и валового дохода в налоговом учете»

5 ноября - «Основные средства: бухгалтерский и налоговый учет»

регистрация участников: -056 374-02-25, 374-02-26

Короткий огляд змін до валютного законодавства, введених Національним банком України

Нещодавно, а саме з 12 жовтня 2008 року, набрала чинності постанова Правління Національного банку України (далі – НБУ) від 28.07.08 р. № 216 «Про затвердження Положення про порядок виконання банками документів на переказ, примусове списання і арешт коштів в іноземних валютах та банківських металів і змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» (далі – Постанова № 216)*. Крім того, згідно із листом НБУ від 25.09.08 р. № 13-210/4231-12991 з 27 жовтня 2008 р. набере чинності постанова Правління НБУ від 25.09.08 р. № 294 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 03 вересня 2004 року № 363» (далі – Постанова № 294). У цій статті ми розглянемо основні, на нашу думку, нововведення НБУ до законодавства України, що регулює валютні питання.

Постанова № 216

Постановою № 216 було здійснено наступне:

а) затверджене Положення про порядок виконання банками документів на переказ, примусове списання і арешт коштів в іноземних валютах та банківських металів;

б) внесені зміни до Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою, затвердженого постановою Правління НБУ від 10.08.05 р. № 281 (далі – Постанова № 281);

в) визнана такою, що втратила чинність, постанова Правління НБУ від 05.03.03 р. № 82 «Про затвердження Положення про оформлення та виконання документів на перерахування, зарахування, купівлю та продаж іноземної валюти або банківських металів» із змінами до неї, а також

г) визнана такою, що втратила чинність постанова Правління НБУ від 03.12.03 р. № 515 «Про затвердження Положення про зупинення операцій, арешт та примусове списання коштів в іноземних валютах та банківських металів та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України».

У Постанові № 216 більш детально прописаний

порядок виконання банками платіжних доручень в іноземній валюті, примусового списання та арешту коштів в іноземній валюті та банківських металів, що раніше визначався нормативними актами НБУ, зазначеними у пунктах в) та г) вище.

Окремо слід звернути увагу на те, що нарешті НБУ юридично закріпив право банку на застосування договірної списання коштів в іноземній або національній валюті або банківських металів з рахунків платника, як на користь уповноваженого банку, що його обслуговує, так і на користь третіх осіб (п. 1.5 Постанови № 216).

Зміни до Постанови № 281

Постанова № 281 регулює порядок та умови торгівлі іноземною валютою на міжбанківському валютному ринку України та на міжнародних валютних ринках. Саме цей документ визначає, які документи та в яких випадках необхідні для купівлі та перерахування іноземної валюти, процедуру перерахування іноземної валюти, вимоги до заяв про купівлю валюти та порядок їх виконання тощо.

Основні зміни, внесені НБУ, наступні:

1) НБУ заборонив суб'єктам ринку (під «суб'єктами ринку» у цієї статті розуміються банки та фінансові установи, що отримали генеральну ліцензію на здійснення валютних операцій (письмовий дозвіл НБУ на здійснення операцій з валютними цінностями), що дає право на торгівлю іноземною валютою) здійснювати операції в іноземній валюті з іншими похідними фінансовими інструментами, базовим активом яких є валютні цінності, курси валют, процентні ставки, індекси, крім випадків, передбачених нормативно-правовими актами НБУ. Раніше існувала заборона лише проводити операції з валютними деривативами

(Довідково: під «валютним деривативом» для цілей Постанови № 281 розуміють стандартний документ, що засвідчує право та/або зобов'язання купити, продати та/або обміняти іноземну валюту на визначених у цьому документі умовах у майбутньому).

* Текст даного нормативного документа буде опубліковано у наступному випуску газети «Адвокат Бухгалтера».

2) НБУ нарешті чітко вказав, що однакові правила купівлі валюти застосовуються, як до кредитних договорів, так і до договорів позик.

3) Резидентам заборонено купувати іноземну валюту з метою виконання зобов'язань за нерезидента-боржника у разі переведення боргу за кредитним договором (договором позики). Водночас резиденти можуть виконувати такі зобов'язання за рахунок власних (не куплених, не залучених у формі кредиту) коштів в іноземній валюті.

4) Відтепер передбачено, що не тільки суб'єкт ринку може бути поручителем (у випадку банку – гарантом) за боржника перед суб'єктом ринку за кредитним договором, що передбачає виконання зобов'язань в іноземній валюті, або перед нерезидентом за зовнішньоекономічним договором. Таким чином, поручителем може бути й інша особа, водночас НБУ заборонив таким іншим особам (тобто не суб'єктам ринку) купувати валюту для виконання своїх зобов'язань у якості поручителя. Разом з тим, такі особи мають право використовувати власну (не куплену, не залучену у формі кредиту) іноземну валюту. У свою чергу суб'єкти ринку, якщо вони виступають у якості гаранта (поручителя), мають право купувати валюту для виконання своїх зобов'язань.

Звертаємо увагу, що перерахування коштів у такому випадку здійснюється суб'єктом ринку лише в разі подання йому документів, що підтверджують фактичне невиконання боржником зобов'язань, за якими резидент є гарантом (поручителем).

5) Відтепер, якщо суб'єкт ринку виконує свої зобов'язання у якості гаранта (поручителя) резидента та виплачує кредитору суму в іноземній валюті, резидент-боржник не має права купувати, обмінювати іноземну валюту з метою відшкодування гаранту (поручителя) за перераховані ним кредитору кошти.

Крім того, резидент не має права купувати іноземну валюту з метою розміщення грошового забезпечення (покриття) для виконання зобов'язань, забезпечених гарантією, договором поруки. Таким чином, резидент повинен використовувати або власні кошти, або домовлятися з банком про використання гривні (за прийнятним для банку курсом) у якості покриття (забезпечення) для гарантії.

6) Нарешті НБУ встановив порядок купівлі валюти для кредитора-нерезидента у разі продажу предмету застави за українську валюту. Для цього кредитор-

нерезидент повинен укласти договір доручення з резидентом-повіреном про реалізацію заставленого майна. Останній, у разі невиконання резидентом-боржником своїх зобов'язань, має право продати заставлене майно за українську валюту та купити і перерахувати кредитору за кордон іноземну валюту на підставі наступних документів:

- договору застави;

- копії реєстраційного свідоцтва (індивідуальної ліцензії) з позначкою банку, що обслуговує кредит, про обсяг фактично одержаного резидентом-боржником кредиту і стан погашення заборгованості за кредитом;

- оригіналу або копії кредитного договору (договору позики);

- оригіналу договору доручення, укладеного між нерезидентом-кредитором (довірителем) і резидентом-повіреном, про реалізацію заставленого майна;

- оригіналів чи засвідчених нотаріально копій документів, які підтверджують реалізацію предмета застави для задоволення вимог нерезидента-кредитора, що є заставодержателем (рішення суду про звернення стягнення на предмет застави, письмове повідомлення кредитора про порушення забезпеченого заставою зобов'язання, договір про купівлю-продаж предмета застави, інші документи, що підтверджують реалізацію предмета застави).

7) Введені додаткові обмеження при купівлі, обміні іноземної валюти з метою повернення іноземних інвестицій, а також доходів, прибутків, інших коштів, одержаних від інвестиційної діяльності в Україні за портфельними інвестиціями (крім операцій з облігаціями внутрішньої державної позики). Відтепер купівля іноземної валюти у таких випадках має здійснюватися в обсязі, що не перевищує ринкової вартості цінних паперів відповідно до звіту про оцінку (акта оцінки) ринкової вартості цінних паперів або офіційного повідомлення про лістинг цінних паперів.

8) Банкам заборонили купувати, обмінювати іноземну валюту з метою формування резервів під заборгованість в іноземній валюті для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями на підставі розрахунку банку.

9) Був доданий цілий розділ щодо оформлення та подання клієнтами до уповноважених банків заяв про купівлю іноземної валюти або банківських металів і заяв про продаж іноземної валюти або банківських металів та їх виконання. Раніше такі питання регулювалися постановою Правління НБУ від 05.03.03 р.

№ 82 «Про затвердження Положення про оформлення та виконання документів на перерахування, зарахування, купівлю та продаж іноземної валюти або банківських металів».

Постанова № 294

Відповідно до постанови Правління НБУ від 03.08.04 р. № 363 «Про встановлення процентних ставок за зовнішніми запозиченнями резидентів» (далі – Постанова № 363) були визначені такі максимальні розміри процентних ставок (з урахуванням комісій, неустойки та інших зборів, установлених відповідними договорами) для короткострокових, середньострокових та довгострокових запозичень, за якими резиденти мають здійснювати зовнішні запозичення у вигляді кредитів, позик в іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів:

для фіксованої процентної ставки:

- зі строками запозичень до 1 року - не вище 9,8 % річних;
- зі строками запозичень від 1 до 3 років - не вище 10 % річних;
- зі строками запозичень понад 3 роки - не вище 11 % річних;

для плаваючої процентної ставки:

- ставка LIBOR для тримісячних депозитів у доларах США плюс 750 базисних пунктів.

Звертаємо увагу, що Постанова № 363 не була зареєстрована у Міністерстві юстиції України, тому питання щодо обов'язковості її виконання було і є спірним, водночас саме зазначені вище ставки застосовувалися НБУ під час реєстрації кредитів (позик) від нерезидентів.

Із 27 жовтня 2008 року до Постанови № 363 будуть внесені зміни, передбачені Постановою № 294, згідно з якою п. 1 Постанови № 363 викладається в наступній редакції:

«1. Враховуючи вартість запозичень на міжнародних фінансових ринках, установити максимальний розмір процентної ставки (з урахуванням комісій, неустойки та інших зборів, установлених відповід-

ними договорами) для короткострокових зовнішніх запозичень (зі строками запозичень, що не перевищують 1 рік), за яким резиденти мають здійснювати зовнішні запозичення у вигляді кредитів, позик в іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 04.02.98 р. № 34 (у редакції постанови Правління Національного банку України від 02.10.02 р. № 378, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 24.10.02 р. за № 841/7129 (зі змінами) (далі - Класифікатор), не вище 11 % річних».

Таким чином, НБУ зробив **два нововведення:**

по-перше, до кредитів (позик) у іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів на строк, що перевищує один рік, обмеження щодо процентної ставки не застосовуються;

а по-друге, для кредитів (позик) в іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів на строк, що не перевищує один рік, незалежно від типу процентної ставки, максимальна процентна ставка складає 11 % річних.

Зазначений вище висновок підтверджений також у листі НБУ від 10.10.08 р. № 13-210/4479-13703. Крім того, у цьому листі НБУ зазначив, що наявність у довгостроковому договорі положення про неперевикнення розміру виплат за користування кредитом розміру виплат за максимальною процентною ставкою не є обов'язковою умовою для реєстрації НБУ таких договорів. Відповідно, у повідомленні про договір, що подається резидентом-позичальником до територіального управління НБУ для реєстрації довгострокового договору, положення, що стосуються визначення максимального розміру процентної ставки, не заповнюються.

Микола ДОЛЕНКО
партнер ЮК «КПД КОНСАЛТИНГ»

Уроки мастерства:

г. Днепропетровск

23 октября - "Спорные вопросы признания валовых расходов и валового дохода в налоговом учете"

5 ноября - "Основные средства: бухгалтерский и налоговый учет"

регистрация участников: -056 374-02-25, 374-02-26